

KARIN KALJULÄTE

Tormine talvekuu

Soojale oktoobrile järgnes tavalisest külmem november

November, mida rahva seas kutsutakse ka talve- ehk mardikuuks, oli tänavu pigem tormikuu.

Manfred möllas

Manfred pandi Saksa ilmateenistuse poolt nimeks sügavale tsüklonile, mis 1. novembril ületas Skandinaavia poolsaare ja jõudis Eestisse. "Sügav" oli tolle keerise kohta vähe öelda – ennem juba rappiv, sest tuuleiilid saavutasid puhanguti orkaani jõu.

Nässu läks rohkem kui 1300 trafopunkti, Tallinn kaotas üle 300 puu, enamiku neist jällegi Kadriorus. Paistab, et ka ilmaaadile meeldib idee rajada sinna uus barokne park.

Tuul lõõtsus kaks nädalat ning kogus jõudu, et 15. novembril uue hooga pihta hakata. Saartel küündisid tuulehood jälle 34 meetrini sekundis. Seekord sai vatti elektrivõrk kogu Eestis – rivist oli väljas üle 3000 trafopunkti.

Kuurortide rannad olid vee all, Tallinnas mõõdeti kõigi aegade kõrgeim veeseis – 130 cm üle nullpunkti. Taevast tuli lund, lörtsi, vihma, välku.

Taevaluugid olid valla

Peale tuulerohkuse paistis november silma ka sademeteküllusega – poole sajandi jooksul on sel kuul enam sadanud vaid viiel aastal.

Paljudes paikades tuli taevast märga tavalisest kaks korda rohkem, kogu Eesti keskmine sademetehulk oli 103 mm (norm 60 mm). Kõige rohkem sadas Jõhvis – 142 mm, tunduvalt vähem aga Võrus – 69 mm.

November õigustas talvekuu nime, sest maa sai pea kogu riigi

ulatuses valge näo, põhjapoolne osa 9ndal kuupäeval. Lumi tõi kaasa teedel välja- ning sissesõite, tänavail luumurdusid. Hoiatusvoldiku väljaandmisega jäid pealinna juhid katastroofiliselt hiljaks.

Talvekuu oli tavalisest ligi pool kraadi külmem. Kogu Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvatati 0,2°, külmim koht oli Väike-Maarja (–1,1°), kõige soojem muidugi Ristna (+3,6°).

Talviseim hommik oli 21. novembril, kui Võrus jahtus selge öö tõttu õhk –18,5 kraadini, samal ajal mõõdeti Ristnas 2,4 soojakraadi.

Toosama Manfred jättis elektrita kümned tuhanded kodud

Soomes ja Rootsis. Nädal hiljem kordus sama lugu Belgias ja Hollandis. Troopiline torm Michelle räsib Kuubat, kuid hlastas USA-le. 40 aasta tugevaimad vihmad tekitasid suure üleujutuse kuiva maana tuntud Alžeerias, kus hukkus 618 inimest.

Rekordiliselt külm oli 11. novembril Madridis (–4°), üllatavalt soe aga Ida-Siberis (+22°). Kaks nädalat hiljem mõõdeti Verhojanskis – meie poolkera külmapoolusel – juba –48°, Austraalias oli sama palju kuumama.

Ilmast muiste

Ilmast sada aastat tagasi. 1901. a novembri keskmine

õhutemperatuur Tartus oli –1,8°. Kraadiklaasi näidud kõikusid –13,3 ja +7,8 vahel. Sademeid oli 43,7 mm, sellest 27,8 mm tahkel kujul. 12. novembril oli Emajõgi jääga kaetud. Lumi jäi maha 10. novembrist, selle paksus oli kuu lõpus 18 cm.

Postimees kirjutas ilmaoludest järgmiselt.

2. nov Tartust. Ilm on täna öösel saadik sula, reetee seepärast päris minekul. Kõige suurem rõõm näikse ilma pöörde üle meie voorimeestel olema. Küllap nad teavad, et sula ilma ja lobjakuse teega sõiduhimuliste arv kasvab.

10. nov Saaremaalt. Oktoobri viimasel poolel tuli natuke vihma, aga kui enne päris talve tu-

lekt lisa ei saa, siis jäävad kaevud päris kuivaks. Tänavune aasta on üleüldse meie saare rahva elu mitmes tükis väga vaene. Vilja sai vähe, põud pani tema kasvu kinni, töö ja vaev on kõik asjata olnud.

13. nov Tartust. Ilmad on viimasel ajal väga muutlikud olnud. Mõnel päeval tõuseb külm üle 10 kraadi, aga lühikese aja pärast tuleb lumesadu ja tuisk, kuna sellele sagedasti sula ilm ja vihm järgneb. Kõrvaliste teede pääl saab reega veel kergesti edasi.

17. nov Tartust. Ikka juhtub, et inimesed meeletu ettevaatamusega jõe jääle tikuvad. Iseäranis on seda sügise külma tulekul ja kevade jääminekul näha. Ehk küll punane lipp kivisillal üles on tõmmatud, ei pane inimesed ühestgi hoiatusest tähele, vaid katsuvad üle jõe minemisega õnne.